

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها »
(اعاده شده از شورای نگهبان (۶))

علی صابری دمنه

مخصوص صحن علنی

مقدمه

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۷۵۹

شماره چاپ:

۱۵۷۲

تاریخ چاپ:

—

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۸۴۷۶-۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۳/۱

ارکان نظام حکمرانی کشور دارای کارکردها و نقش‌های متعددی هستند که شفافیت آن‌ها به صیانت از حقوق عامه در جامعه کمک می‌کند و عدم شفافیت آنان، جلب مشارکت عمومی و ظهور حاکمیت مردم را تضعیف می‌نماید. بنابراین جهت تحقق این اصل، در چند سال اخیر شفاف‌سازی مجلس شورای اسلامی و ارکان حاکمیت، از جمله دغدغه‌های نمایندگان بوده و طرح‌ها و لوایح متعددی نیز در این زمینه به مجلس تقدیم شده‌است. یکی از مهم‌ترین این طرح‌ها، «طرح شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها» است که در تاریخ ۱۴۰۱/۱/۲۳ به صورت دوفوریتی در مجلس اعلام وصول شد و پس از تصویب در مجلس به شورای نگهبان ارسال گردید. اما شورای نگهبان و هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، آن را واجد ایراد و ابهام دانسته و به مجلس اعاده نمودند. پس از چهار مرتبه اعاده مصوبه به مجلس، در نهایت مجلس شورای اسلامی به مصوبه خویش اصرار ورزیده و پس از تصویب در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۱ آن را به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال نمود.

هرچند صرفاً ماده (۳) مصوبه مورد ایراد شورای نگهبان و متعاقباً اصرار مجلس شورای اسلامی واقع شده بود لیکن حسب استجازه صورت گرفته از مقام معظم رهبری، مجدداً مصوبه در هیئت عالی نظارت مطرح و هیئت مذکور طی نامه شماره ۹۰۰۰-۶۶۰۶۱ مورخ ۱۴۰۲/۶/۸ مواد متعدد مصوبه را واجد ایراد و مغایر سیاست‌های کلی نظام دانسته و آن را به مجلس اعاده نمود. مجلس در راستای رفع ایرادات مذکور، مصوبه را با اصلاحاتی به تصویب رساند و پس از ارسال به شورای نگهبان با ایراد شورای نگهبان مواجه گردید. کمیسیون امور داخلی و شوراهاى مجلس نیز در تاریخ ۱۴۰۳/۲/۳۰ با بررسی ایراد شورای نگهبان، بر مصوبه قبلی مجلس اصرار نمود که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت و ایراد شورای نگهبان تبیین خواهد شد.

ناظران علمی: (احمد حکیم جوادی، حسین محمدی)

تبیین ایراد شورای نگهبان

شورای نگهبان در تنها ایراد خود به مصوبه مجلس مقرر نموده است: «در ماده ۲ ترکیب کارگروه مذکور، در تبصره ۲ اصلاحی، مغایر اصول ۵۷ و ۶۰ قانون اساسی شناخته شد». در واقع با توجه به اینکه در تبصره «۲» ماده (۲) مصوبه مجلس بیان شده بود: «تبصره ۲- در صورتی که به تشخیص رئیس دستگاه اجرایی ذی ربط یا وزیر مربوط انتشار تمام یا بخشی از داده‌ها و اطلاعات موضوع این ماده مغایر امنیت ملی یا مصالح عمومی بوده و یا ایجاد مخاطرات اقتصادی برای کشور نماید، رئیس دستگاه اجرایی ذی ربط یا وزیر مربوط ضمن ممانعت از انتشار آن، مراتب را همراه با دلایل مستند و مستدل جهت تعیین تکلیف به کارگروه شش نفره که از اعضای ذیل تشکیل می‌شود اعلام می‌نماید.

الف- وزیر اطلاعات و معاون حقوقی رئیس جمهور (به‌عنوان نمایندگان قوه مجریه)

ب- دو نفر به انتخاب رئیس قوه قضائیه

ج- دو نفر از اعضا کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها به انتخاب مجلس شورای اسلامی (به‌عنوان عضو ناظر)

جلسات کارگروه با حضور حداقل ۵ نفر از اعضا رسمیت می‌یابد و تصمیمات آن با رأی اکثریت معتبر است. این کارگروه موظف است حداکثر ظرف سه ماه در خصوص درخواست فوق اعلام نظر نماید. در صورت نیاز این مهلت برای دو ماه قابل تمدید است. عدم تصمیم‌گیری و اعلام نظر از سوی این کارگروه در مهلت مذکور، به‌منزله عدم تأیید درخواست تلقی شده و رئیس دستگاه ذی ربط یا وزیر مربوط موظف است نسبت به انتشار داده‌ها و اطلاعات موضوع این ماده اقدام نماید.»

بنابراین شورای نگهبان مصوبه مجلس را از آنجا که تعیین تکلیف عدم انتشار موارد مغایر امنیت ملی یا مصالح عمومی موضوع این ماده به کارگروه مذکور در این ماده واگذار نموده است، بدین جهت که مربوط به وظایف مستقل قواست و تصمیم‌گیری در این موارد به کارگروهی واگذار شده است که از دیگر قوا در آن عضو هستند؛ مغایر استقلال قوا و اصول (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی دانسته است. کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها با بررسی ایراد شورای نگهبان بر تبصره «۲» ماده (۲) مصوبه قبلی مجلس اصرار نمود. با توجه به اینکه کمیسیون، اصلاحی در مصوبه مجلس در جهت رفع ایرادات شورای نگهبان اعمال ننموده است؛ بنابراین ایرادات شورای نگهبان بر مصوبه مجلس کماکان باقی خواهد ماند و در صورت تصویب مصوبه کمیسیون، «طرح شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها» مجدداً به مجمع تشخیص مصلحت نظام برای تصمیم‌گیری ارجاع خواهد شد.

نتیجه‌گیری

با عنایت به توضیحات فوق‌الذکر و اصرار کمیسیون بر تبصره «۲» ماده (۲) مصوبه قبلی مجلس، ایرادات شورای نگهبان بر «طرح شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها» رفع نگردیده است و در صورت تصویب مجلس این مصوبه برای تصمیم‌گیری به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع خواهد شد.